

Avvikande mening om den föreslagna detaljplanens påverkan på riksintresset Härnösand

Efter noggrann genomgång av AIX:s kulturmiljöanalys, SWECO:s MKB samt Riksantikvarieämbetets handbok för hantering av kulturmiljövårdens riksintressen drar jag slutsatsen att det planerade hotellet, i form av ett höghus på Kanaludden, innebär påtaglig skada på riksintresset Härnösand. Jag anser att åtgärden påverkar visuella samband, bebyggelsens skala och stadens karaktär i sådan omfattning att det blir svårare att förstå och uppleva riksintresset. Jag kan som tjänsteman inom sakområdet kulturmiljö därför inte ställa mig bakom länsstyrelsens beslut, som hävdar motsatsen.

De uttryck för riksintresset Härnösand som tidigare diskuterats mest flitigt i samband med det planerade hotellet på kanaludden är det närliggande Östanbäcken med sin äldre, låga trähusbebyggelse samt Domkyrkans framträdande plats. Enligt länsstyrelsens fördjupade kunskapsunderlag för riksintresset Härnösand är de byggnader som förknippas med Härnösands mångsidiga roll som förvaltningsstad karaktäristiska för riksintresset. Förvaltnings- och institutionsbyggnaderna representerar sin tids ideal och är uppförda med höga arkitektoniska värden. Flerparten utgör solitärer i stadsbilden omgivna av grönska. Domkyrkans upphöjda läge i staden dominerar dock stadssiluetten trots dessa byggnaders monumentalitet. Utformning och placering av byggnader i modern tid, som före detta biblioteket och teatern på Mellanholmen, Landstingets byggnad vid Nattviken, simhallen och Sambiblioteket, följer samma stadsplanemönster. Kopplingen till vattnet har också följt stadens utveckling genom historien, vilket är tydligt i utblickarna från vattnet. Särskilt väl syns detta idag från bland annat Östanbäcken och Kronholmen.

AIX har gjort en omfattande och detaljerad kulturmiljöanalys för Kanaludden. I kulturmiljöanalysen konstateras bland annat att Härnösands kommun tidigare, i sin översiktsplan, noga övervägt riksintressets värden när de framhåvt att gatustruktur och bebyggelsekaraktär ska bibehållas vid all ny markanvändning och vid all ny- och tillbyggnation inom riksintresset. Stadens grönområden bedöms också som viktiga, och i kommunens grönplan har parken vid badhuset markerats som socialt viktig för staden som helhet. I kulturmiljöanalysen bedöms Kanaludden ha stort kulturhistoriskt värde, både i sig och för hur riksintresset uppfattas visuellt. Stadens siluett och siktlinjerna över riksintresset kommer att påverkas av ett framtida hotell; bland annat kommer Domkyrkans framträdande plats skymmas från flera utsiktspunkter. Den lågt bebyggda Kanaludden möjliggör idag vyer över staden söderifrån, där Östanbäcken och Domkyrkan är tydliga uttryck för riksintresset Härnösand. I den känslighetsanalys som gjorts har den aktuella platsen på Kanaludden klassats som *känslig till hög känslighet*. AIX rekommenderar att eventuell ny bebyggelse på Kanaludden anpassas till höjdnivån på befintliga byggnader i närområdet, att tillräckligt avstånd hålls till strandkanten så att uddens parkkaraktär bevaras samt att vyerna från vattnet in mot staden värnas.

Den ambitiösa analysen från AIX har dock inte tagits till vara när SWECO senare har upprättat sin MKB. Denna MKB är bristfällig; resonemangen är inte välgrundade och man har valt att tillämpa en anpassad modell för bedömning av skada på riksintresset som ej är förenlig med Riksantikvarieämbetets riktlinjer. SWECO utgår från

att de värden i riksintresset Härnösand som kan påverkas är av *regionalt* intresse snarare än nationellt och att det planerade hotellets påverkan är *indirekt* snarare än direkt. Mkb:n kommer därför, på felaktiga grunder, fram till att påverkan på riksintresset är *måttlig*, trots att det på sidan 39 i samma MKB konstateras att det planerade hotellet, utifrån en vy från sydöst, kommer att bryta stadens sammanhållna siluett, avvika från topografin, skymma kanalens inlopp och bakomliggande bebyggelse samt påverka domkyrkans tydlighet som dominerande landmärke.

Ett utpekad riksintresse kan, per definition, aldrig vara enbart av regionalt intresse. SWECOS bedömning att det skulle vara fråga om indirekt påverkan stämmer inte heller överens med hur riksintressen ska bedömas enligt Riksantikvarieämbetet; tvärtom ska den typ av påverkan som behandlas i MKB:n ses som *direkt*. En miljö riksintressanta egenskaper består i alla de fysiska uttryck – objekt, karaktärsdrag, strukturer, funktioner och samband – som gör den riksintressanta historien läsbar i landskapet. I en skadeanalys ska åtgärdens konsekvenser för denna läsbarhet lyftas fram; avgörande är här i hur hög grad platsen fortsatt kommer att karaktäriseras av eller återspegla det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet.

Enligt Riksantikvarieämbetet handbok ska en bedömning av om en åtgärd på ett riksintresse innebär påtaglig skada eller inte utgå från bland annat följande grunder:

- *Försvinner enskilda objekt, strukturer eller visuella och funktionella samband som har betydelse för läsbarheten av den riksintressanta miljön?*
- *Tillkommer nytillskott som påverkar kulturmiljöns skalor, former eller karaktärsdrag på ett sådant vis som negativt inverkar på läsbarheten – d.v.s möjligheterna att förstå och uppleva den riksintressanta kulturhistoriska utvecklingen i landskapet?*
- *Påverkas siktlinjer, skala, sammanhang, rumsligheter, orientering eller andra aspekter av den visuella upplevelsen av miljön på ett sådant vis som inverkar negativt på möjligheterna att förstå och uppleva den riksintressanta miljön?*

SWECO nämner ett flertal gånger den måttliga effekt som det planerade hotellet kan få på riksintresset Härnösand. Termen måttlig i detta sammanhang har ingen direkt motsvarighet i Riksantikvarieämbetets handbok. När det gäller att bedöma risken för påtaglig skada så menar Riksantikvarieämbetet att påtaglig skada på ett riksintresse kan uppstå om *en åtgärd mer än obetydligt skadar något eller några av de värden som utgör grunden för riksintresset samt om den negativa inverkan blir så stor att området i något avseende förlorar sitt värde som riksintresse*. Det finns inte heller något krav på att det ska vara säkerställt att skadan verkligen kommer inträffa för att den ska kunna bedömas som påtaglig: *Om en åtgärd kan antas medföra påtaglig skada på ett riksintresse ska miljön skyddas mot åtgärden*.

John Molin
Antikvarie/arkeolog
Samhällsbyggnadsenheten
0611-34 92 14
john.molin@lansstyrelsen.se